

Regioplan basisvaardigheden Zuid-Limburg 2025-2030

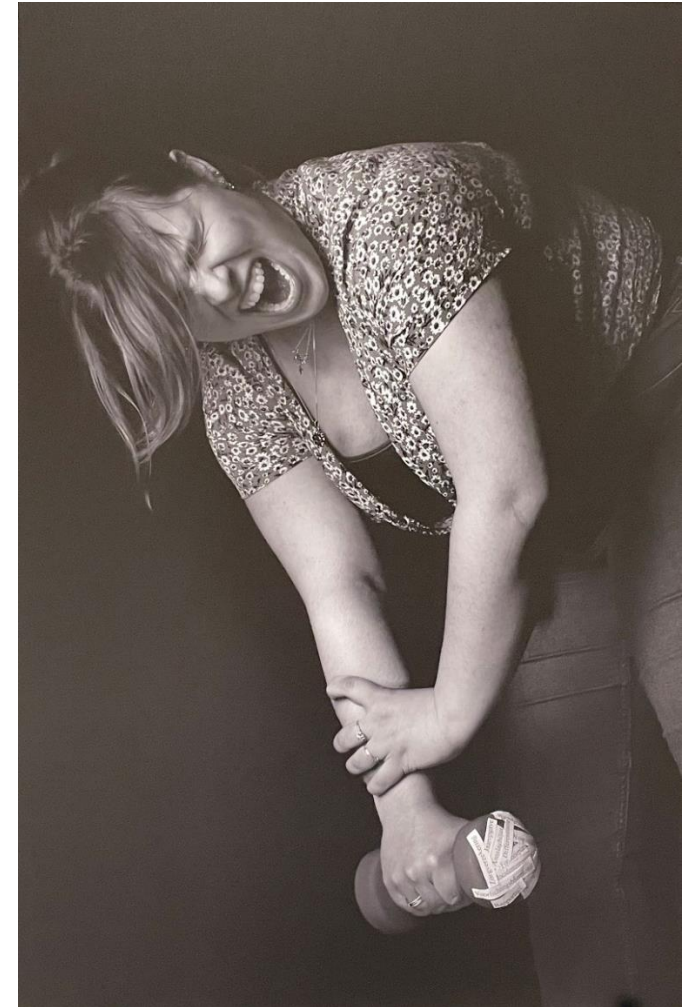
Plan voor de aanpak basisvaardigheden en volwassenenonderwijs
in het kader van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs van regio Zuid-Limburg

Deel 1: Ambitiedocument

Van de gemeenten:

Beek
Beekdaelen
Brunssum
Eijsden-Margraten
Gulpen-Wittem
Heerlen
Kerkrade
Landgraaf
Maastricht
Meerssen
Simpelveld
Sittard-Geleen
Stein
Vaals
Valkenburg aan de Geul
Voerendaal

Contactgemeente:	Gemeente Heerlen
Schrijver:	Tanja Seldenthuis, met inbreng van de gemeenten in Zuid-Limburg.
Regionaal opdrachtgever:	Gemeente Heerlen, Jordy Clemens wethouder Onderwijs, Cultuur, Erfgoed en Centrumontwikkeling
Versie:	Definitief
Datum:	9 mei 2025



Toelichting op de foto

Kijk eens naar deze foto. Zie je die ene persoon die daar staat, met spieren strak gespannen en ogen vol vastberadenheid? Hij houdt dat enorme gewicht vast, bedekt met woorden die eruitzien als de kronkelige paden van een doolhof. Elke letter lijkt een strijd op zichzelf te zijn.



Dit is geen gewoon gevecht. Dit is een strijd om begrip, een gevecht tegen de last van kennis. Het voelt alsof elke vezel van je lichaam wordt uitgedaagd, alsof elke letter een slag is die je moet ontvangen. Maar weet je wat het mooie is? Het gaat er niet om hoe zwaar de last is, maar hoe vastbesloten je bent om hem te dragen.

Je staat daar, met de wereld op je schouders, en je laat je niet klein krijgen door een paar moeilijke woorden. Nee, jij bent degene die de uitdaging aangaat, die de confrontatie niet uit de weg gaat. Want in deze strijd om begrip, ben jij de held van je eigen verhaal.

Dus als je ooit het gevoel hebt dat die woorden je naar beneden trekken, onthoud dan dit: elke keer dat je ze begrijpt, elke stap die je zet in de richting van kennis, ben je sterker dan ooit tevoren. En zoals die persoon op de foto, met spieren strak gespannen en ogen vol vastberadenheid, ben jij klaar om elke uitdaging aan te gaan.

*Renske Godschalk
Student fotografie VISTA college
Opdrachtgever: het fotomuseum aan het Vrijthof
Uit de serie: F*ck de laaggeletterdheid*

Samenvatting

Waarom dit regioplan?

- Droom: alle inwoners van Zuid-Limburg zijn zelfredzaam.
- Wettelijke taak volwassenenonderwijs in basisvaardigheden.
- Inwoners met Nederlands als 1^e taal (NT1) zijn ondervertegenwoordigd in het volwassenenonderwijs..

Hoe pakken we het aan?

- We hebben een hoge ambitie.
- Er komt minder rijksbudget door bezuinigingen huidige kabinet.
- Dus er zijn keuzes nodig om de ambitie te halen.

Wat gaan we doen?

WERK:

- Doelgroep: mensen die uitkering aanvragen.
- Structureel screenen en scholen in basisvaardigheden.
- VISTA college is uitvoerder.
- Met 90% van WEB-budget.

GEZIN:

- Doelgroep: gezinnen met kinderen tot 4 jaar.
- Combinatie van preventie, opsporen en verhelpen.
- Bibliotheek is uitvoerder.
- Met 10% van WEB-budget.

Impactdoel:

Basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) zijn een middel om de gezondheid te verbeteren, armoede te bestrijden, welzijn te verbeteren, eenzaamheid tegen te gaan, participatie op de arbeidsmarkt en in de samenleving te vergroten, en kinderen kansrijker op te voeden.

Hoofddoel:

Het percentage unieke deelnemers met NT1 per jaar bij VISTA college in 5 jaar verdubbelen 15% naar 30%, dit meten we met de CBS-monitor.

Keuzes om ambitie te halen:

- Focus op doelgroep: Iedereen blijft welkom, maar in het opsporen leggen we de focus op de doelgroep NT1.
- Focus in werkgebied in het sociaal domein: We richten ons op de thema's werk (opsporen en verhelpen) en gezin (preventie, opsporen en verhelpen).
- Voor het thema gezondheid richten we ons met WEB-budget alleen op inclusie met heldere taal.
- We blijven samenwerken, ongeacht de financieringsvorm.

Procesdoelen 2025-2030:

WERK:

- 1/2 Bijdragen aan 'Leren Loont' en subsidieaanvraag Groeifonds.
3. Structureel screenen en scholen in re-integratietraject inrichten of verbeteren.
4. Monitor voor screenen en scholen maken en starten.
5. Monitor Sociale Inclusie inzetten.

GEZIN:

1. Wat gaan we monitoren in Trendbreuk?
 2. subsidieregeling maken voor bibliotheken. Actie: contactgemeente met afstemming in de regio.
 3. Leerkring op Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid
- GEZONDHEID:**
1. We zoeken in '25 extra geld. voor opsporen en verhelpen

Basis voor dit regioplan basisvaardigheden Zuid-Limburg 2025-2030: Evaluatie regioplan basisvaardigheden Zuid-Limburg 2020-2024

LEERPUNTEN

- ➔ Er is veel aandacht voor herkennen en doorverwijzen, maar het controleren of iemand ook daadwerkelijk is gestart in een traject kan beter.
- ➔ Maak concrete afspraken over de samenwerking.
- ➔ Breng het lesaanbod bij de plek van wonen of werken.
- ➔ Zorg voor waardering van de Taalambassadeurs bij hun inzet.
- ➔ Subsidie voor langlopende projecten is efficiënter
- ➔ Vraag alleen cijfers aan ketenpartners met hulp van een monitoringplan

SUCCESSSEN

- ✓ Doelen: we hebben de doelen uit het regioplan 2020-2024 behaald.
- ✓ Budget: de ondervraagden in de regio zijn tevreden over de budgetverdeling 90% VISTA college voor formeel aanbod en 10% subsidie voor non-formeel aanbod.
- ✓ Kwaliteit: de kwaliteitsafspraken en overlegstructuur werken goed.
- ✓ Monitoring: we hebben goed inzicht door de kwartaalrapportages van VISTA college, de CBS-rapportage en de impactmonitor sociale inclusie.
- ✓ Aanpak, regie, infrastructuur, en samenwerking: de ondervraagden in de regio zijn zeer tevreden.

Inleiding

Basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) zijn geen doel op zich, maar een middel om de gezondheid te verbeteren, armoede te bestrijden, welzijn te verbeteren, eenzaamheid tegen te gaan, participatie op de arbeidsmarkt en in de samenleving te vergroten, en kinderen kansrijker op te voeden. Hoe mooi zou het zijn als alle volwassen inwoners van Zuid-Limburg voldoende basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) hebben om zichzelf te kunnen redden in de maatschappij?

Deze droom proberen we in Zuid-Limburg waar te maken. We zijn betrokken en ambitieus. Daarom maken we iedere paar jaar een nieuw regioplan basisvaardigheden voor alle leeftijden. We hebben het dan over inclusie met heldere taal, preventie van taalachterstand bij kinderen, en het opsporen en verhelpen van beperkte basisvaardigheden bij volwassenen. Op die manier blijft het plan passen bij de situatie van nu, en de ambitie voor de komende jaren.

Ook voor de Wet Educatie en Beroepsonderwijs moeten we iedere paar jaar een nieuw plan maken, maar dan voor het volwassenenonderwijs in taal, rekenen en digitale vaardigheden. De volgende beleidsperiode van het rijk voor het volwassenenonderwijs start in 2025. Het opsporen en verhelpen van beperkte basisvaardigheden met volwassenenonderwijs is voor Zuid-Limburg onderdeel van de aanpak basisvaardigheden. Er zijn dus twee redenen voor het nieuwe regioplan basisvaardigheden dat voor u ligt. Dit regioplan bestaat uit:

1. Ambitiedocument 2025-2030
2. Uitvoeringsplan 2025-2030.

Voor u ligt het deel 1 van het regioplan: het ambitiedocument.

Inhoud

1. Waarom krijgt u dit regioplan?

- 1.1. Waarom zijn basisvaardigheden belangrijk?
- 1.2. Educatieaanbod Wet Educatie en Beroepsonderwijs
- 1.3. Extra aandacht voor mensen met 'NT1' nodig

2. Hoe pakken we het aan in 2025-2030?

- 2.1. Schets van de regio
- 2.2. Hoofddoel: van 15% naar 30% deelnemers met NT1
- 2.3. Hoe gaan we dit doel bereiken?

3. Wat gaan we doen?

- 3.1. Inleiding
- 3.2. Thema Basisvaardigheden en werk
 - 3.2.1. Andere ontwikkelingen op het thema werk
 - 3.2.2. Volwassenenonderwijs in het thema werk
 - 3.2.3. Procesdoelen Basisvaardigheden en werk
- 3.3. Thema Basisvaardigheden en gezin
 - 3.3.1. Andere ontwikkelingen op het thema gezin
 - 3.3.2. Volwassenenonderwijs in het thema gezin
 - 3.3.3. Procesdoelen Basisvaardigheden en gezin

4. Wat is de basis voor de ambities 25-30?

- 4.1. Inleiding
- 4.2. Inhoud regioplan 2020-2024
- 4.3. Doelen regioplan 2020-2024
- 4.4. Budget tot en met 2024
- 4.5. Kwaliteit tot en met 2024
- 4.6. Monitoring tot en met 2024
- 4.7. Infrastructuur en samenwerking tot en met 2024
- 4.8. Verandert er voor 2025-2030?

Bijlagen:

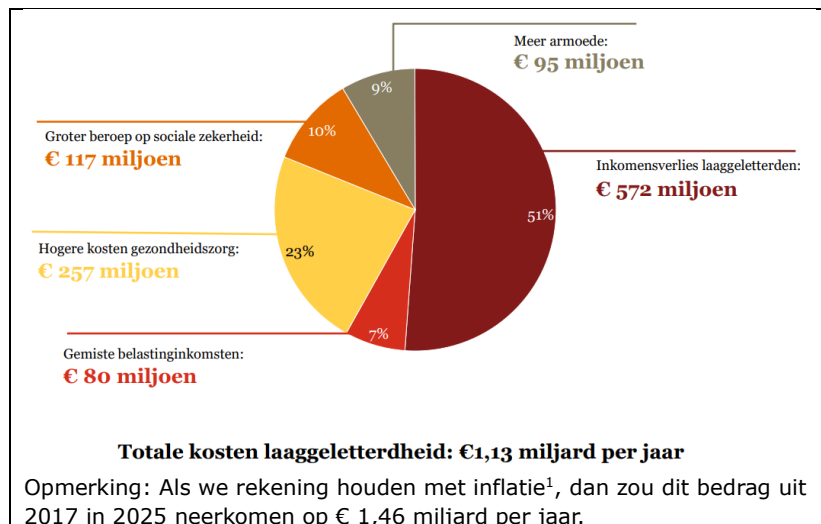
1. Schets van Zuid-Limburg
2. Evaluatierapport aanpak basisvaardigheden Zuid-Limburg

Hoofdstuk 1.

Waarom krijgt u dit regioplan?

1.1 Waarom zijn basisvaardigheden belangrijk?

Om je te kunnen redden in de maatschappij heb je de basisvaardigheden taal, rekenen en digitale vaardigheden nodig. Je moet het niet alleen 'technisch' kunnen, maar ook begrijpen en kunnen toepassen. Een deel van de inwoners heeft deze vaardigheden niet voldoende. Hierdoor is er hebben ze meer kans op schulden en gezondheidsproblemen, meer moeite om werk te vinden en te houden, en voelen ze zich vaker onzeker. Deze zaken zijn niet alleen voor de persoon zelf een probleem, maar leiden ook tot maatschappelijke kosten (zie figuur 1).



Figuur 1: Maatschappelijke kosten van laaggeletterdheid in Nederland per jaar.
Bron: Accountantskantoor PricewaterhouseCoopers (PWC), in opdracht van Stichting Lezen en Schrijven, 2017.

¹ [Inflatiecalculator](#)

1.2 Educatieaanbod Wet Educatie en Beroepsonderwijs

Natuurlijk zijn er mensen die moeite hebben met leren en hierdoor altijd moeite zullen houden met de basisvaardigheden. Maar voor een grote groep mensen is er iets aan te doen. Hiervoor is het volwassenenonderwijs in het kader van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB). In de wet staat dat alle gemeenten de educatietaak hebben. De doelgroep bestaat uit volwassenen die geen inburgeringsplicht (meer) hebben en die met hun taal en rekenen onder niveau 2F zitten (MBO2). Het rijk geeft voor regio's budget voor het volwassenenonderwijs (WEB-budget) op voorwaarde dat er iedere paar jaar een regioplan komt, met een regionaal samenhangend scholingsaanbod.

Wet Educatie en Beroepsonderwijs artikel 2.3.1:

1. Het college van burgemeester en wethouders draagt zorg voor een aanbod van opleidingen educatie als bedoeld in [artikel 7.3.1, eerste lid, onder b tot en met f](#), met voldoende aandacht voor alle doelgroepen.
2. Voor de vervulling van hun in het eerste lid bedoelde taak werken de colleges van burgemeester en wethouders samen binnen bij ministeriële regeling vastgestelde regio's. Bij ministeriële regeling wordt voor elke regio een contactgemeente aangewezen.
3. Het college van burgemeester en wethouders van een contactgemeente vervult coördinerende taken met het oog op het aanbod van opleidingen educatie als bedoeld in het eerste lid. In dat verband
 - a. draagt het college in overleg met de colleges van burgemeester en wethouders in de overige gemeenten in de regio zorg voor de totstandkoming van een regionaal programma van educatievoorzieningen,
 - b. maakt het college afspraken met aanbieders van opleidingen educatie, overeenkomstig het regionaal programma, bedoeld onder a, en
 - c. coördineert het college de overige werkzaamheden die verband houden met de uitvoering van het regionaal programma.
4. Het overleg, bedoeld in het derde lid, onder a, heeft in elk geval betrekking op de behoefte aan educatievoorzieningen in de gemeenten in de regio en de wijze waarop in deze behoefte zal worden voorzien.

1.3 Extra aandacht voor mensen met 'NT1' nodig

Voor het volwassenenonderwijs in het kader van de WEB maken we verschil tussen mensen met Nederlands als eerste taal (NT1) en mensen met Nederlands als tweede taal (NT2). Ten eerste doen we dit omdat de mensen de taal op een andere manier (bij-) leren, ten tweede doen we dit omdat we in verhouding een groot verschil zien in deelname aan volwassenenonderwijs.

In totaal hebben 2,2 miljoen volwassenen² in de leeftijd van de beroepsbevolking (16 tot 65 jaar) moeite met taal, rekenen of digitale vaardigheden. Van deze groep zijn er 665.000³ mensen met NT1. Dit komt neer op 30%. Maar in het volwassenenonderwijs vormen de mensen met NT1 de kleinste groep: in 27 van de 35 arbeidsmarktregio's is de groep minder dan 15%⁴ van de deelnemers. De relatief lage deelname van mensen met NT1 aan het volwassenenonderwijs heeft twee oorzaken die elkaar versterken:

1. Veel mensen met NT1 weten niet dat er volwassenenonderwijs bestaat, mensen met NT2 weten dit vaak wel.
2. Volwassenenonderwijs is voor de meeste hulpverleners geen onderwerp van gesprek bij mensen met NT1, maar wel bij mensen met NT2 (voor een taaltraject).

² Referentie: Buisman, M., Bollen, I., Jacobs, B., Huijts, T., Cornelisse, R., Van Guilik, N., Elshof, D. & Van Griensven, L. (2024). PIAAC 2023: Kernvaardigheden van volwassenen. Resultaten van de Nederlandse survey 2023. Amsterdam: Kohnstamm Instituut UvA BV.

³ Referentie: Buisman, M., Bollen, I., Jacobs, B., Huijts, T., Cornelisse, R., Van Guilik, N., Elshof, D. & Van Griensven, L. (2024). PIAAC 2023: Kernvaardigheden van volwassenen. Resultaten van de Nederlandse survey 2023. Amsterdam: Kohnstamm Instituut UvA BV.

⁴ Referentie: De Greef, M. & De Haan, M. (2024). De staat van de Nederlandse volwasseneneducatie. Brussel: Vrije Universiteit Brussel.

Hoe kan het dan dat er nog steeds laaggeletterdheid bestaat? L1 heeft dit heel mooi uitgelegd in een filmpje van 8 minuten. Klik <[**HIER**](#)> om het filmpje te bekijken.



In bijlage 1 schetsen we een beeld van de regio. Daarbij baseren we ons op de cijfers van www.geletterdheidinzicht.nl.

De schattingen over laaggeletterdheid en beperkte basisvaardigheden blijven al jaren vergelijkbaar. Dit komt omdat het DUO-diplomaregister de basis is voor de schattingen. Mensen die volwassenenonderwijs volgen worden wel beter in hun basisvaardigheden, maar ze doen geen staatsexamen waaruit dit blijkt. Hun hoogste diploma in het diplomaregister blijft dus gelijk.

Verder spelen migratie, werkgelegenheid en het huizenaanbod een rol. Dit wordt goed uitgelegd in het filmpje van L1.

Hoofdstuk 2.

Hoe pakken we het aan in 2025-2030?

2.1 Schets van de regio

In bijlage 1 kunt u een schets van de regio bekijken, met een schatting van het percentage van de beroepsbevolking dat moeite heeft met taal of alle basisvaardigheden. Daarin is te zien dat de cijfers van regio Zuid-Limburg op het gebied van laaggeletterdheid (moeite met lezen en schrijven) rond het landelijk gemiddelde zitten. Maar als we de cijfers nader bestuderen op gemeente- of wijkniveau, dan zien we dat er grote verschillen zijn. Met name wijken waar de sociaal economische status lager is en het aantal sociale huurwoningen groot is, daar zien we uitschieters in het percentage laaggeletterden. Het gemiddelde van Zuid-Limburg zegt dus niets, we moeten naar de wijken kijken om de ernst van het probleem te beseffen.

Het percentage inwoners dat moeite heeft met lezen en schrijven is in Zuid-Limburg dus vergelijkbaar met Nederland. Maar als we kijken naar het totaal van alle drie de basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) dan ontstaat er een heel ander beeld. Dan blijkt dat we in Zuid-Limburg meer kwetsbaarheid hebben dan gemiddeld in Nederland.

Uit de cijfers blijkt ook dat moeite hebben met lezen en schrijven niet alleen voorkomt bij mensen met Nederlands als 2^e taal (NT2), maar ook bij mensen met Nederlands als 1^e taal (NT1).

2.2 Hoofddoel: van 15% naar 30% deelnemers met NT1

We horen bij de 5 regio's van het land met de meeste deelnemers NT1 in het volwassenenonderwijs: VISTA college heeft zo'n 200 deelnemers NT1. Maar we zijn nog niet tevreden.

We willen het aantal mensen met NT1 dat we per jaar helpen om beter te worden in hun basisvaardigheden verdubbelen. Ons doel voor de periode 2025-2030 is daarom om het aantal mensen met NT1 dat deelneemt aan volwassenenonderwijs bij VISTA college te vergroten van 15% naar 30% per jaar. We gaan controleren of we dit doel halen met het CBS-onderzoek 'landelijk beeld volwasseneneducatie'. Omdat het lang duurt voordat de CBS-cijfers bekend zijn, vergelijken we 2023-2029.

Het verdubbelen van de deelnemers met NT1 in het volwassenenonderwijs is geen doel op zich, maar een middel om de gezondheid van inwoners te verbeteren, armoede te bestrijden, welzijn te verbeteren, eenzaamheid tegen te gaan en participatie op de arbeidsmarkt en in de samenleving te vergroten, en kinderen kansrijker op te voeden.

2.3 Hoe gaan we dit doel bereiken?

Het is ambitieus om als doel te kiezen voor het verdubbelen van het aantal unieke deelnemers NT1 in 6 jaar tijd. Tegelijk komen er rijks bezuinigingen aan. We moeten dus focus aanbrengen. En we blijven samenwerken, want samen staan we sterker.

2.3.1 Focus in doelgroep

Ten eerste brengen we focus aan in de doelgroep die we willen opsporen en waarbij we beperkte basisvaardigheden willen verhelpen, al blijft iedereen welkom. Voor het *opsporen* van beperkte basisvaardigheden richten we ons op mensen met NT1. Ook voor het *verhelpen* van beperkte basisvaardigheden met scholing maken we keuzes, zodat we het beperkte budget zo goed mogelijk inzetten. Ook hiervoor geldt: iedereen blijft welkom. Maar we richten ons met name op volwassenen in de leeftijd van de beroepsbevolking (18-68 jaar), die scholing nodig hebben voor studie of werk, die dit niet zelf kunnen betalen, en

die blijvend in Nederland wonen (Nederlandse nationaliteit, of verblijfsvergunning voor permanent verblijf). Het gevolg hiervan is dat expats, internationale studenten en EU-seizoenwerkers een taaltraject zelf moeten betalen, en dat mensen die 200% van het sociaal minimum verdienen 50% van het taaltraject zelf moeten betalen.

2.3.2 Focus in werkgebied in het sociaal domein

Ten tweede brengen we focus aan in de plekken waar we de doelgroep met beperkte basisvaardigheden willen opsporen. Het WEB-budget gaan we inzetten op de thema's 'werk' en 'gezin'. In hoofdstuk 3 leggen we uit hoe we het WEB-budget willen inzetten.

We zien ook nog kansen voor het thema 'gezondheid', omdat het voor de veranderingen in de zorg nodig is dat ouderen (digi)taalvaardig zijn, en zorgverleners in heldere taal communiceren. Het is namelijk de bedoeling dat ouderen die thuis wonen zelfredzaam zijn.

Het opsporen en verhelpen van beperkte basisvaardigheden bij senioren pakken we alleen op als hiervoor ander budget dan WEB-budget wordt gevonden. Dit moet in 2025 duidelijk worden. Wel zetten we vanuit het WEB-budget in op inclusie met heldere taal binnen het thema Basisvaardigheden en Gezondheid. Dit doen we door de inzet van de taalambassadeurs in testpanels en bij de scholing van professionals. Ook blijven we (via de Bondgenootschappen⁵) samenwerken met de ziekenhuizen om toegankelijke dienstverlening te bieden.

⁵ Samenwerkingsverbanden van ketenpartners voor inclusie met heldere taal, preventie, opsporen en verhelpen van beperkte basisvaardigheden. In Zuid-Limburg hebben we: Bondgenootschap Basisvaardigheden Maastricht-Heuvelland, Bondgenootschap Basisvaardigheden Westelijke Mijnstreek, en Bondgenootschap Geletterdheid Parkstad.

2.3.3 We blijven regionaal samenwerken

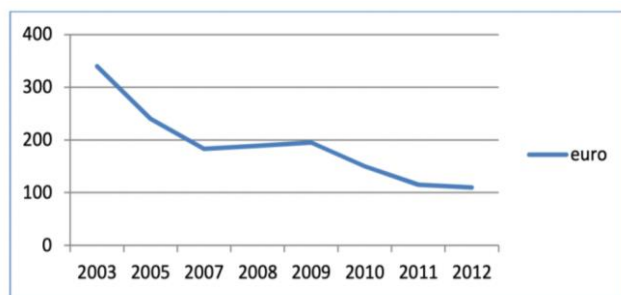
Sinds 2014 ligt in de Wet Educatie en Beroepsonderwijs vast hoe de regionale samenwerking voor het volwassenenonderwijs is georganiseerd. Sinds dat jaar ontvangen we een regionale Specifieke Uitkering voor het volwassenenonderwijs ('WEB-budget'). Gemeente Heerlen is als contactgemeente de budgetbeheerder van deze financiering.

Het kabinet is van plan om met ingang van 2026 10% op het WEB-budget te bezuinigen en vanaf 2028 voor het WEB-budget te stoppen met regionale specifieke uitkeringen. In plaats daarvan wordt het WEB-budget waarschijnlijk een regionale bijzondere fondsen-uitkering. Bij dit geld horen wel resultaatafspraken, maar geen verantwoording aan het rijk.

We spreken als regio met elkaar af dat we onze samenwerking niet laten beïnvloeden door de vraag hoe dit budget in de toekomst door het rijk aan de regio wordt uitgekeerd. Dit doen we omdat:

1. Er is een langjarig regionaal contract met VISTA college voor het volwassenenonderwijs in de vorm van een Publiek-Publieke Samenwerking. Dankzij deze langjarige samenwerking kan VISTA college de verbinding versterken tussen het volwassenenonderwijs en MBO-onderwijs op niveau 1 en 2, met name het praktijkonderwijs. Dit is een randvoorwaarde om 'Leren Loont in Zuid-Limburg' een succes te maken.
2. We zien sinds 2014 dat de instroom per gemeente het ene jaar meer is dan het andere. Met een regionaal budget kunnen we elkaar helpen om pieken en dalen in het deelnemersaantal per gemeente met elkaar te 'dempem'.
3. Regionale samenwerking maakt het mogelijk om mee te liften op de inzet van grotere gemeenten.

4. We hebben een sterke 'infrastructuur basisvaardigheden' waarvan alle gemeenten meeprofiteren. Denk hierbij aan de docent die het taalhuis adviseert. Zonder regiobudget komen er 'snipper-contracten', of het valt weg.
5. Uit extern onderzoek naar de regionale aanpak basisvaardigheden in periode 2020-2024 blijkt dat er in de regio grote tevredenheid is over de samenwerking en de regie op de aanpak basisvaardigheden. Zie hoofdstuk 4 en bijlage 2.
6. Tot slot blijft het belangrijk om in te zetten op volwassenenonderwijs, ook als de financieringsvorm verandert. Ten eerste omdat het landelijke budget voor volwassenenonderwijs het laagste is van Noordwest Europa (zie figuur 5). Ten tweede omdat het PIAAC-onderzoek⁶ naar basisvaardigheden onder volwassenen laat zien dat de kloof tussen de kwetsbaren en zelfredzame mensen groter is geworden.



Figuur 5. Ontwikkeling landelijke WEB-budget van 2002-2012
Bron: De staat van de Nederlandse volwasseneneducatie,
De Greef & De Haan, 2024.

⁶ [Over PIAAC - Piaac Onderzoek](#)

Hoofdstuk 3. Wat gaan we doen?

3.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk hebben we al gemeld dat we een stevige ambitie hebben. Omdat er bezuinigingen aankomen, richten we ons op de doelgroep NT1 bij de thema's basisvaardigheden en werk, en basisvaardigheden en gezin. In dit hoofdstuk leggen we uit waarom we voor deze twee thema's kiezen, en wat we met het volwassenenonderwijs gaan doen binnen deze thema's.

3.2 Thema Basisvaardigheden en werk

Het thema 'Basisvaardigheden & werk' pakken we op, omdat we kansen zien om het volwassenenonderwijs te verbinden aan de ontwikkeling van de arbeidsmarktregio. Hier gaat 90% van het WEB-budget naar toe. VISTA college is de uitvoeringspartner.

3.2.1 Andere ontwikkelingen op het thema werk

1. Uit 'Regio in beeld'⁷ van het UWV blijkt dat het aantal banen in 2024 krimpt door aanhoudende personeelstekort. Tegelijk is er vergrijzing, en past de vraag van werkgevers niet bij de talenten van werkzoekenden. Overheid, onderwijs, vakbonden, en vertegenwoordigers van werkgevers werken samen in het regionaal beraad arbeidsmarkt Zuid-Limburg, met uitvoering door het Werkcentrum Zuid-Limburg⁸. We proberen werkzoekenden te activeren en waar nodig te scholen voor een duurzame stap naar werk. De scholing kan een mix zijn van praktijkervaring (werknemersvaardigheden), MBO-praktijkleren (vakvaardigheden), en volwassenenonderwijs (basisvaardigheden). Om dit activerings- en

⁷ [Regio in Beeld 2024-2025](#)

⁸ [Home - Werkcentrum Zuid-Limburg](#)

scholingsprogramma vorm te geven zetten we een Leven Lang Ontwikkelen collectief (LLO collectief) op voor kort- of praktisch geschoolden en voor mensen met beperkte basisvaardigheden. In Zuid-Limburg gaat dit collectief 'Leren Loont in Zuid-Limburg' heten⁹.

2. Provinciale Staten van provincie Limburg heeft in februari 2024 een motie aangenomen om de drie arbeidsmarktregio's uit Limburg te helpen bij het opzetten (of uitbouwen) van een LLO-collectief voor mensen met beperkte basisvaardigheden, en om te helpen bij het indienen van een aanvraag bij het Nationaal Groeifonds. De provincie heeft eind 2024 een verkenner ingehuurd om de motie te kunnen uitvoeren.

3.2.2 Volwassenenonderwijs in het thema werk

Schematisch weergegeven gaan we het volgende gaan doen:



Figuur 2: schematische weergave van 'basisvaardigheden en werk' met inzet van volwassenenonderwijs

Toelichting:

De sociale dienst controleert bij iedereen die een uitkering aanvraagt of er sprake is van laaggeletterdheid. Als dat zo is,

⁹ Doel en stand van zaken van Leren Loont in Zuid-Limburg zijn op 23 augustus 2024 via de gemeentelijke vertegenwoordiging in de WEB-regio gedeeld met bestuurders onderwijs en arbeidsmarkt Zuid-Limburg.

dan volgt doorverwijzing naar VISTA college voor de aanmelding. Een deel van de sociale diensten doet dit al. In 2023 had in Parkstad 67% van de uitkerings-aanvragers de indicatie laaggeletterd. Laaggeletterdheid is (bij NT1) een goede voorspeller voor lage reken- en digitale vaardigheden. De gemeente hoeft dus alleen te toetsen op taal, en VISTA college kan in de intake alle basisvaardigheden toetsen en waar nodig opnemen in het leerplan van de deelnemer.

1. Het ontwikkelbedrijf maakt het mogelijk om volwassenenonderwijs (en eventueel MBO-Praktijkleren) te volgen in de werkweek van het re-integratietraject. Als er plek is, dan bieden ze een klaslokaal op hun eigen locatie.
2. VISTA college geeft waar mogelijk les bij het ontwikkelbedrijf. Of dit kan, hangt af het aantal deelnemers van het ontwikkelbedrijf en van de beschikbare ruimte.

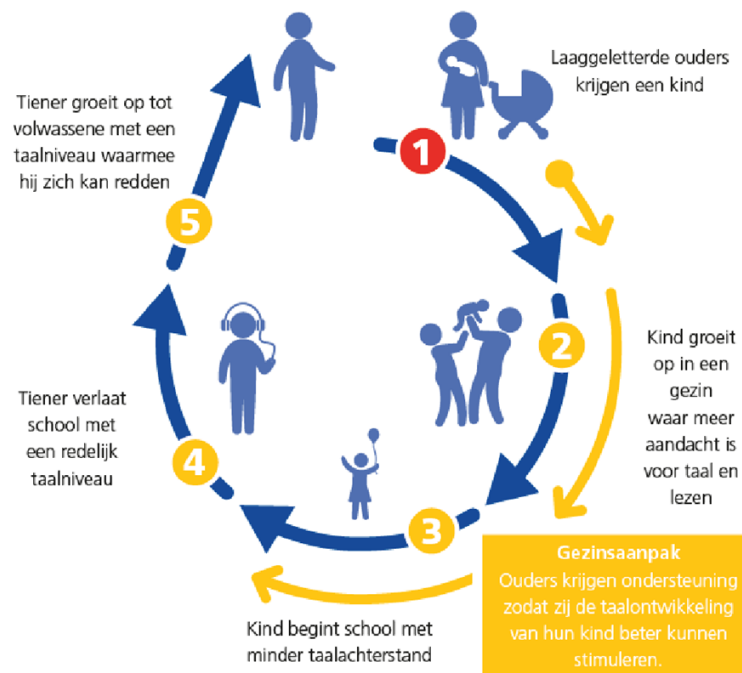
3.2.3 Procesdoelen Basisvaardigheden en werk

1. We leveren vanaf 2025 vanuit het volwassenenonderwijs een bijdrage aan 'Leren Loont in Zuid-Limburg'. Om dit te organiseren zal het regionaal beraad van de arbeidsmarktregio het thema 'basisvaardigheden' opnemen in de volgende meer-jaren agenda, en zal de nieuwe overlegstructuur ruimte bieden om onderwijsbestuurders te betrekken bij thema's zoals de wet van school naar duurzaam werk, en de Wet Educatie en Beroepsonderwijs.
2. We leveren vanaf 2025 vanuit het volwassenenonderwijs een bijdrage aan de subsidieaanvraag voor het Nationaal Groeifonds voor een Leven Lang Ontwikkelen collectief voor lager opgeleiden en laaggeletterden. Het volwassenenonderwijs is daarbij een puzzelstukje in een grotere puzzel. De regie voor de subsidieaanvraag ligt daarom bij het regionaal beraad van de arbeidsmarktregio. De verkenner die de provincie heeft ingehuurd zal vanaf 2025 de drie arbeidsmarktregio's ondersteunen bij het opzetten van zo'n collectief, en bij de subsidieaanvraag.

3. Vanaf 2025 organiseren of verbeteren we het proces van opsporen, aanmelden en scholing in het re-integratietraject. Of en hoe dit wordt gedaan, blijft een lokale verantwoordelijkheid. Daarna volgen we dit proces, en brengen we verbeteringen aan. Concreet zijn onze ambities bij punt 3:
 - a. Sociale diensten in Zuid-Limburg hebben vanaf 2025 een screeningsinstrument voor het toetsen op taalachterstand en zetten dit structureel in bij de uitkeringsaanvraag, ook bij mensen met NT1.
 - b. Vanaf eind 2025 worden bij de uitkeringsaanvraag de mensen met de indicatie 'laaggeletterd' warm overgedragen aan VISTA college voor intake en aanmelding. Laaggeletterdheid is (bij NT1) een goede voorspeller voor lage reken- en digitale vaardigheden. De gemeente hoeft dus alleen te toetsen op taal, en VISTA college kan uitgebreider toetsen.
 - c. Vanaf eind 2025 kan volwassenenonderwijs deel kan uitmaken van het re-integratietraject. Dit betekent dat het (waar nodig):
 - onderdeel is van de werkweek,
 - onderdeel is van de afspraken die we maken met de deelnemer van het re-integratietraject,
 - VISTA college onderwijs kan aanbieden bij ontwikkelbedrijven die hiervoor plek hebben.
4. In 2025 starten we met de ontwikkeling van een monitor om te volgen of doorverwijzing leidt tot deelname aan een traject.
5. We gaan van 2025-2030 volgen of meer deelnemers ervaren dat ze dankzij het volwassenenonderwijs de stap naar werk of participatie kunnen zetten. Dit doen we met de monitor sociale inclusie. Meer hierover in hoofdstuk 3 en het uitvoeringsplan.

3.3 Thema Basisvaardigheden en Gezin

We willen de cyclus van laaggeletterdheid tussen generaties doorbreken. Het gezin is hierbij de vindplaats en werkplaats voor preventie van taalachterstand bij kinderen, en het opsporen en verhelpen van laaggeletterdheid bij ouders. De taalontwikkeling van het kind is de ingang naar het gezin. Kinderen met risico op taalachterstand vinden we met hulp van het consultatiebureau (VVE-indicatie), en via Boekstart. Het gezin krijgt hulp in het bieden van een taalrijke omgeving. Zodra er een band is met de ouders, kunnen ouders hulp krijgen in hun basisvaardigheden. Dit kan met een taalmaatje of in het (digi) taalhuis. Dit heet de Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid. We gebruiken 10% van het WEB-budget voor dit thema, en de bibliotheken worden uitvoeringspartij.



Figuur 3: de cyclus van laaggeletterdheid tussen generaties doorbreken

3.3.1 Andere ontwikkelingen op het thema Gezin

We verbinden basisvaardigheden en gezin aan volgende ontwikkelingen:

1. *Trendbreuk Zuid-Limburg*. Dit is in 2018 gestart om in één generatie de achterstanden deels in te lopen ten opzichte van de rest van Nederland. Binnen Trendbreuk is 'taal' een speerpunt. Gemeenten doen zoveel mogelijk het zelfde. De universiteiten van Limburg onderzoeken de effectiviteit.
2. *Taalrijke Start*. Een aantal gemeenten heeft in Kansrijke Start van taal een speerpunt gemaakt omdat in de eerste 1000 dagen van een kind de hersenen het fundament maken voor de taalverwerving en taalontwikkeling. Tegelijk stelt het consultatiebureau bij 14 maanden vast of een kind risico op taalachterstand heeft ('VVE-indicatie'), maar kan een kind pas bij 24 maanden starten met het VVE-programma. Deze wachttijd willen ze goed benutten. Dit heet Taalrijke Start.
3. *Lokale Educatieve Agenda (LEA)*. Gemeenten hebben in een LEA afspraken met onderwijs-partners staan over accenten die het onderwijs biedt die bijdragen aan gemeentelijk beleid. Bijvoorbeeld met een rijke schooldag, meer taal of ouderbetrokkenheid.

3.3.2 Volwassenenonderwijs in het thema Gezin

In lijn met Trendbreuk doen we zoveel mogelijk hetzelfde. Voor dit regioplan kiezen we bij 'basisvaardigheden en gezin' voor gezinnen met kinderen in de leeftijd van 0 tot 4 jaar, met het accent op kinderen tot 2 jaar. Dit doen we omdat bij kinderen tot 2 jaar de hersenen zich heel snel ontwikkelen en dan in de hersenen het fundament wordt gelegd waarop ze later een taal leren. Investeren in een taalrijke omgeving bij kinderen tot 2 jaar heeft dus het meeste effect. Tegelijk zien we dat het

consultatiebureau bij de leeftijd van 14 maanden de indicatie afgeeft voor voor- en vroegschoolse educatie (VVE-indicatie), en kinderen pas vanaf 24 maanden kunnen starten met het programma bij een VVE-locatie. We lopen dus een wachttijd van 10 maanden terwijl in die tijd in de hersenen heel veel gebeurt voor het leggen van het fundament voor taal.

De bibliotheken krijgen 6 jaar subsidie vanuit het WEB-budget voor 'basisvaardigheden en gezin'. Bibliotheken kunnen met de subsidie uren inzetten om in contact te komen met de coalitie 'Kansrijke Start', en via hen met ouders van de kinderen tot 2 jaar. De bibliotheek kan vervolgens ouders helpen om hun kind taalrijk op te voeden, en vragen wat ouders zelf nog nodig hebben in hun basisvaardigheden. De medewerker zal de ouders warm overdragen aan het (digi-)Taalhuis, een taalmaatje of VISTA college.

3.3.3 Procesdoelen Thema Basisvaardigheden en gezin

In 2025 maken we de start, daarna gaan we dit volgen en verbeteren door te monitoren en met intergemeentelijke intervisie. Dit verdelen we in de volgende procesdoelen:

1. In 2025 bepalen we of we aanvullend op de monitor van het programma Trendbreuk resultaten moeten bijhouden voor 'basisvaardigheden en gezin'. We gaan namelijk de preventie op taalachterstand bij kinderen koppelen aan het opsporen en verhelpen van beperkte basisvaardigheden bij ouders. We willen dus resultaten van zowel kind als ouder volgen.
2. In 2025 maken we in afstemming met de regio een subsidieregulering 'basisvaardigheden en gezin' 2025-2030 die door gemeente Heerlen als contactgemeente van de regio wordt aangenomen en wordt uitgevoerd voor de regio. De bibliotheken in Zuid-Limburg krijgen in 2025 tot en met

2030 een subsidie ter hoogte van 10% van het WEB-budget over het deel dat in het regionale WEB-budget is opgenomen voor de gemeente(n) in hun verzorgingsgebied. In de subsidieregulering blijft veel ruimte voor regie door de gemeente, en zal de gemeente ook betrokken worden bij de beoordeling van de subsidieverantwoording.

3. We blijven als regio van elkaar leren en elkaar verder helpen in het stappenplan van de Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid. Dit doen we met ondersteuning van het programma Trendbreuk Zuid-Limburg, stichting Lezen en Schrijven, en Taalschatten van de Number Five Foundation¹⁰. In lijn met Trendbreuk doen we zoveel mogelijk het zelfde, maar blijft er ruimte voor lokale verschillen.

¹⁰ **Taalschatten.** Taalschatten is een initiatief van number 5 foundation in samenwerking met Tilburg University en Stichting Lezen en Schrijven. Hun gezamenlijke doel is ervoor zorgen dat alle kinderen op het juiste taalniveau zijn wanneer zij beginnen aan de basisschool. De focus ligt dus niet alleen op gezinnen met laaggeletterdheid. Taalschatten biedt een wetenschappelijk onderbouwde en praktisch toepasbare aanvulling op de bestaande aanpak, met name gericht op preventie (en daarbij bewustwording en ouderbetrokkenheid) van taalachterstand bij kinderen van 0-2 jaar.

Hoofdstuk 4.

Wat is de basis voor de ambities 25-30?

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk leggen we uit wat de basis is voor de keuzes uit dit ambitiedocument. Hiervoor kijken we terug op het regioplan 2020-2024 en vertellen we wat we hiervan hebben geleerd. Dit is gebaseerd op een extern onderzoek, en op een eigen evaluatie.



Figuur 4: voorzijde van het regioplan basisvaardigheden 2020-2024 Zuid-Limburg

In dit hoofdstuk komen de volgende onderwerpen aan bod:

- Inhoud regioplan 2020-2024
- Doelen regioplan 2020-2024
- Budget tot en met 2024
- Kwaliteit tot en met 2024
- Monitoring tot en met 2024
- Infrastructuur en samenwerking tot en met 2024
- Wat leren we hiervan voor 2025-2030?

4.2 Inhoud regioplan 2020-2024

We hebben de volgende vijf beleidspijlers gebruikt:

1. Taalachterstand bij kinderen voorkomen (preventie).
2. Inclusie met heldere taal (inclusie).
3. Opsporen van beperkte basisvaardigheden (opsporen).
4. Meer mensen met Nederlands als eerste taal naar het volwassenenonderwijs (meer NT1).
5. Verhelpen met scholing (verhelpen).

Alle gemeenten in Zuid-Limburg waren zelf verantwoordelijk voor preventie, inclusie en opsporen (1, 2 en 3), de WEB-regio was verantwoordelijk voor meer NT1 in het volwassenenonderwijs en verhelpen (4 en 5). Gemeente Heerlen heeft als contactgemeente de verantwoordelijkheid voor budgetbeheer, contractbeheer, subsidieverstrekking, verantwoording aan het rijk en regie op de uitvoering van het regioplan.

Wat leren we hiervan?

Er is een extern onderzoek gedaan naar de doelen, samenwerking en infrastructuur basisvaardigheden in de regio. In bijlage 2 staat het complete verslag van dit onderzoek. Samengevat:

- Conclusie: Er is brede waardering is voor de samenwerking, infrastructuur basisvaardigheden, aanpak en regie in de regio. Er is bij de bondgenoten grote betrokkenheid, en de ambitie is groot. De meeste bondgenoten willen graag dat we voor opsporen en verhelpen nog meer inzetten op mensen met NT1.
- Aanbevelingen:
 - o Er is veel aandacht voor herkennen en doorverwijzen, maar het controleren of iemand ook daadwerkelijk is gestart in een traject kan beter.
 - o Maak concrete afspraken over de samenwerking.
 - o Breng het lesaanbod bij de plek van wonen of werken.
 - o Focus op werk en gezin lijken extra kansen te bieden.

Uit het onderzoek blijkt verder dat we voldoende doen aan inclusie met heldere taal, maar dat we meer met een gezamenlijke opdracht moeten gaan werken. Daarom wijzigt er iets in de beleidspijlers. 'Meer mensen met NT1' was in de vorige periode één van de beleidspijlers, dat wordt nu het hoofddoel.

4.3 Doelen regioplan basisvaardigheden 2020-2024

Dit zijn de doelen die we voor 2020-2024 hebben afgesproken:

1. We zetten ons in om taalachterstand bij kinderen te voorkomen.
2. We hebben meer taalambassadeurs.
3. We krijgen de mensen beter in beeld die Nederlands als moedertaal hebben en basisvaardigheden missen.
4. We werken in Zuid-Limburg als gemeenten samen met organisaties en bedrijven aan het verstevigen van de basisvaardigheden bij mensen die dat nodig hebben.
5. We geven les in basisvaardigheden op een manier die past bij de interesses van mensen die onderwijs nodig hebben.
6. Minimaal 70% van de deelnemers van formeel onderwijs heeft na afloop van het WEB-traject een hoger niveau in taal, rekenen of computervaardigheden.
7. Deelnemers aan onderwijs kunnen beter meedoen op het werk of privé.
8. We halen meer resultaten met het beleid.

Wat leren we hiervan?

We hebben de doelen behaald. We hebben wel geconcludeerd dat sommige zaken niet zo meetbaar waren. Daarom maken we voor de volgende periode een monitoringplan. Dit werken we uit in het uitvoeringsplan.

4.4 Budget tot en met 2024

Voor de periode 2020-2024 hebben we twee soorten budget gekregen: het WEB-budget voor onderwijstrajecten, en het regionale decentralisatiebudget laaggeletterdheid. In deze paragraaf gaan we in op beide soorten budget.

WEB-budget

Het hebben in de periode 2020-2024 het WEB-budget verdeeld in twee delen. Daarbij is 90% van het WEB-budget besteed aan het formele volwassenenonderwijs door VISTA college, en is 10% van het WEB-budget besteed aan subsidie voor laagdrempelige activiteiten in een niet-schoolse omgeving.

Wat leren we hiervan?

Er is tevredenheid over de WEB-budgetverdeling 90% voor VISTA college en 10% voor andere invulling, maar we gaan in de volgende beleidsperiode een andere invulling geven aan de 10%. De kleinschalige projecten zijn in verhouding duur en hebben een beperkt aantal contacturen vergeleken met het onderwijs bij VISTA college. We stoppen daarom met deze subsidieregulering. In plaats hiervan komt er in de volgende periode voor de 10% WEB-budget een budgetsubsidie voor 4 jaar voor de bibliotheken voor de uitvoering van het thema 'basisvaardigheden en gezin', voor ouders van kinderen tot 2 jaar. Een meerjarige subsidie scheelt in tijd (en geld) voor subsidieaanvraag, en ontwikkeling en organisatie van het aanbod en werving van deelnemers.

2 Decentralisatiebudget laaggeletterdheid

In de periode 2020-2024 hebben we een regionaal budget laaggeletterdheid ontvangen vanuit het rijk. Het doel hiervan was: gemeenten nemen regie, de samenwerking in de regio wordt verbeterd en de WEB-regio heeft werkbudget voor monitoring, kwaliteit en werving van mensen met NT1.

We hebben dit budget besteed aan:

1. Monitoring (zie paragraaf 3.5);
2. Infrastructuur basisvaardigheden (zie paragraaf 3.6);
3. Onderzoek en advies;
4. Meerwerk van Stichting Lezen en Schrijven.

Wat leren we hiervan?

Omdat nog niet bekend is of we in de periode 2025-2030 ook een decentralisatiebudget laaggeletterdheid krijgen, hebben we de infrastructuur basisvaardigheden van VISTA college ondergebracht in het nieuwe contract. Sinds 2023 betalen we de infrastructuur basisvaardigheden dus uit het WEB-budget. We zijn hierdoor uitgekomen met het budget. Het bedrag dat in 2024 over was, hebben we gebruikt om voor de 2025-2028 de impactmonitor sociale inclusie opnieuw in te kopen. In 2028 bepalen we of we deze opdracht verlengen uit WEB-budget. Verder betalen we de eerste helft van 2025 uit de rest van het decentralisatiebudget 1 FTE extra voor de verbinders basisvaardigheden, zodat we tijd hebben om te onderzoeken of we kunnen inzetten op het thema 'basisvaardigheden en gezondheid'.

4.5 Kwaliteit tot en met 2024

De Taalhuizen horen in het plan van onze regio tot de lokale verantwoordelijkheid van de gemeenten. Daar hebben we ons als regio dus niet mee bezig gehouden. Over de kwaliteit van het volwassenenonderwijs bij VISTA college zijn wel afspraken gemaakt in het contract. Alleen staan ze niet in het regioplan.

We hebben al jaren kwaliteitsafspraken met VISTA college over:

- Bedrijfsproces rond deelnemers;
- Bedrijfsproces rond personeel;
- Overige afspraken.

Verder is in het contract vastgelegd hoe de overlegstructuur is en welke rapportages VISTA college ieder kwartaal maakt. Dit hebben we gedaan om samen de kwaliteit te volgen en om te kunnen bepalen welke keuzes er gemaakt moeten worden zodat VISTA college binnen het afgesproken budget blijft.

Wat leren we hiervan?

Uit de externe evaluatie en de eigen evaluatie van VISTA college blijkt dat gemeenten tevreden tot zeer tevreden zijn over VISTA college als samenwerkingspartner en onderwijsaanbieder. De kwaliteitsafspraken en de overlegstructuur geven voldoende mogelijkheden om de kwaliteit te volgen en hierop bij te sturen. Hiermee gaan we door in de volgende beleidsperiode. Meer details hierover staan in deel 2 van het regioplan: het uitvoeringsdocument.

4.6 Monitoring tot en met 2024

We hebben 4 vormen van monitoring toegepast, namelijk:

1. Kwartaalrapportages van VISTA college
2. Monitoring door het CBS
3. Impactmeting sociale inclusie
4. Rapportages door ketenpartners.

Ad. 1. Kwartaalrapportages van VISTA college

VISTA college maakt kwartaalrapportages. In de financiële rapportage staat het aantal groepen en groepscontacturen, het type lesgroepen, het aantal deelnemers (per gemeente), en het aantal NT1-deelnemers. In de kwalitatieve rapportage staat aanwezigheid en motivatie, het percentage deelnemers dat op/onder/boven koers is, en de uitstroomreden.

Wat leren we hiervan?

De rapportages van VISTA college bieden voldoende informatie om budgetten en kwaliteitsafspraken te volgen. We gaan hiermee door in de volgende beleidsperiode.

Ad. 2. Monitoring door het CBS

CBS maakt sinds 2023 een landelijke monitor volwasseneneducatie. WEB-regio Zuid-Limburg heeft als pilotregio meegedaan in de ontwikkeling hiervan. In 2024 is de eerste voldragen rapportage verschenen, gebaseerd op cijfers uit 2023. In de onderstaande tabel ziet u welke cijfers het CBS bijhoudt.

Jaar	Rapportage 2024 – cijfers uit 2023
Aantal bruikbare records	722
Aangeleverd via	VISTA college
resultaten	63% vrouw 32% is 35-45 jaar 15% is NT1 100% formeel onderwijs

Wat leren we hiervan?

We blijven meewerken aan de CBS-monitor. Ten eerste is hiermee een vergelijking met de rest van Nederland mogelijk. Ten tweede zijn de momentopname van VISTA college en jaarcijfers van CBS aanvullend op elkaar te gebruiken.

Ad. 3. Impactmeting sociale inclusie

We hebben de afgelopen jaren de impact van het volwassenenonderwijs op het leven van de deelnemers getoetst met een extern onderzoek door de Unesco-Leerstoolhouder voor het volwassenenonderwijs, Maurice de Greef. Dit onderzoek wordt in meer regio's van Nederland gedaan. De deelnemers vullen aan het begin van hun traject een vragenlijst (in eenvoudige taal) in. Na 15 weken vullen ze de vragenlijst opnieuw in. Er wordt

gevraagd naar zaken zoals leeftijd en geslacht. Daarna volgen vragen die wetenschappelijk zijn onderbouwd¹¹.

In Zuid-Limburg laten we een steekproef van deelnemers bij VISTA college meedoen aan het onderzoek. In 2021 - 2022 waren dit 62 deelnemers, en in 2023 - 2024 waren dit 43 deelnemers. Het onderzoek onder deelnemers van 2024-2025 loopt nu. Uit de meting tot op heden wordt duidelijk, dat:

- circa 58% tot 63% een betere taalbeheersing ervaart;
- circa 40% tot 60% een betere plek in de samenleving ervaart;
- circa 23% tot 33% meer betrokkenheid bij wijkactiviteiten ervaart;
- circa 10% tot 25% ervaart een betere arbeidsmarktpositie.

Wat leren we hiervan?

De conclusie van De Greef is dat deelnemers in Zuid-Limburg beter kunnen meedoen in de samenleving, en dat dit resultaat positiever is dan in veel andere regio's. We willen blijven volgen welk effect scholing heeft, zodat we bij budgetkeuze de juiste beslissing nemen. Daarom gaan in de volgende beleidsperiode door met deze monitor. Dit wordt bekostigd uit het restbudget van de decentralisatieuitkering laaggeletterdheid 2020-2024.

Ad 4. Rapportages door ketenpartners

De eerste drie vormen van monitoring waren efficiënt en effectief. Deze vierde vorm van monitoring was een uitvraag naar resultaten in de regio op de beleidspijlers. Dit moeten we in de volgende beleidsperiode anders aanpakken. De doelen waren namelijk niet altijd meetbaar, of er was niet helder afgesproken

¹¹ Gevalideerde SIT-vragenlijst (Sociale Inclusie na Transfer) van De Greef, Segers en Verté (2010): Development of the SIT, an instrument to evaluate the transfer effects of adult education programs for social inclusion, *Studies in Educational Evaluation* (36), 42 - 61.

wat en hoe we zouden bijhouden. De meeste onderdelen zijn hierdoor niet bruikbaar voor dit regioplan.

Wat leren we hiervan?

We gaan een monitoringplan maken waaruit blijkt wat we meten, hoe, met welk doel, en aan wie en hoe we dit communiceren. Dit doen we alleen voor zaken die aanvullend zijn op de rapportages van VISTA college, het CBS en de monitor sociale inclusie. Deze aanvullende monitoring werken we uit in het uitvoeringsplan.

4.7 Infrastructuur en samenwerking tot en met 2024

Hiervoor gaan we in op 3 onderwerpen:

1. de infrastructuur basisvaardigheden van VISTA college;
2. de inzet van taalambassadeurs;
3. de samenwerking via de bondgenootschappen.

Ad. 1. De infrastructuur basisvaardigheden van VISTA college

We hebben een deel van de decentralisatie-uitkering laaggeletterdheid geïnvesteerd in de infrastructuur voor basisvaardigheden via VISTA college. Dit hebben we als volgt gedaan:

1. Docent VISTA college als didactisch adviseur van taalhuizen;
2. Scholing en begeleiding van taalambassadeurs;
3. Begeleiding van taalvrijwilligers van VISTA college;
4. Scholings- en terugkomdagen voor taalvrijwilligers van VISTA college en taalhuizen;
5. Kennisoverdracht en inspiratie tijdens de jaarlijkse netwerkbijeenkomst basisvaardigheden;
6. Verbinders basisvaardigheden (1FTE totaal).

Wat leren we hiervan?

We hebben in de periode 2020-2024 een stevige infrastructuur basisvaardigheden opgezet. We hebben laten onderzoeken of dit goed werkt. Er is grote tevredenheid in de regio over de infra-

structuur basisvaardigheden. Maar we passen wel wat aan omdat de infrastructuur moet passen bij de nieuwe keuzes. Zo zullen de verbinders basisvaardigheden zich gaan richten op het thema 'werk'. Dit wordt verder uitgewerkt in het uitvoeringsplan.

Ad 2. Inzet van de taalambassadeurs

De taalambassadeurs zijn ervaringsdeskundigen op het gebied van laaggeletterdheid. Zij hebben scholing gehad bij VISTA college en zetten zich vrijwillig in bij voorlichting en training aan hulpverleners, voor de werving van nieuwe deelnemers, en als belangenbehartiger voor mensen met beperkte basisvaardigheden in test- en leespanels. Zij worden bij de start van hun rol geschoold door stichting ABC¹², en worden vanuit VISTA college begeleid ter voorbereiding op hun inzet in de regio.



Via deze LINK ziet u een filmpje op youtube van 1 minuut over de taalambassadeurs [LINK - film taalambassadeurs](#)

Het aantal taalambassadeurs is gegroeid van 15 naar 17. Maar vooral de inzet¹³ is enorm gegroeid, van 14x in 2021 naar 194x in 2024. De grote inzet komt doordat er meer maatschappelijke aandacht is en door de nominatie tot nationale taalheld van één van de taalambassadeurs.

Wat leren we hiervan?

We blijven werken met taalambassadeurs. Maar we willen de belasting en belastbaarheid van taalambassadeurs wel in evenwicht houden. Daarom gaan we meer taalambassadeurs werven en scholen, en we vragen de organisaties die taalambassadeurs inzetten om een (fysieke) VVV-cadeaubon van € 25,- per taalambassadeur per keer.

Ad 3. Bondgenootschappen

We hebben warme relaties met ketenpartners via de Bondgenootschappen Geletterdheid / Basisvaardigheden van de drie subregio's. De bondgenootschappen hebben geen budget, maken geen beleid en hebben geen gezamenlijke projecten. Ze zijn vooral bedoeld als netwerkorganisaties om elkaar te kennen en te weten waar anderen mee bezig is op het gebied van de beleidspijlers. De bondgenoten zijn: gemeenten, bibliotheekorganisatie Cubiss, de bibliotheken, VISTA college, Stichting ABC, Stichting Lezen en Schrijven, peuter- en kinderopvang, sociaal-ontwikkelbedrijven, WSP, maatschappelijke organisaties, de ziekenhuizen en enkele werkgevers.

Wat leren we hiervan?

De bondgenootschappen blijven waardevol om elkaar te kennen, te inspireren, en van elkaar te leren. Ieder bondgenootschap bepaalt zelf wat er voor hen wijzigt door het nieuwe regioplan.

¹² [ABC belangenbehartiging van en voor laaggeletterden](#)

¹³ De inzet berekenen we als volgt: aantal keer inzet x aantal taalambassadeurs per keer

4.8 Verandert er voor 2025-2030?

In deze paragraaf vatten we samen wat er verandert voor het regioplan basisvaardigheden 2025-2030.

1. Van 5 naar 4 beleidspijlers en 1 hoofddoel

Uit de evaluatie van 2020-2024 blijkt dat we voldoende doen aan inclusie met heldere taal, en dat we meer met een gezamenlijke opdracht moeten gaan werken. Daarom wijzigt er iets in de beleidspijlers. 'Meer mensen met NT1' was in de vorige periode één van de beleidspijlers, en dat wordt nu het hoofddoel. Het wordt dus voor 2025-2030 als volgt:

- Hoofddoel: meer NT1 in volwassenenonderwijs
- Beleidspijlers:
 1. Inclusie met heldere taal (lokaal)
 2. Preventie van taalachterstand bij kinderen (lokaal)
 3. Opsporen van beperkte basisvaardigheden (lokaal)
 4. Verhelpen met scholing (WEB-regio)

2. Focus op 2 thema's voor opsporen en verhelpen

Omdat we grote ambitie hebben en het budget minder wordt, gaan we focus aanbrengen voor het opsporen en verhelpen van beperkte basisvaardigheden. We hebben uitgelegd dat we ons gaan richten op:

1. Basisvaardigheden en werk.
2. Basisvaardigheden en gezin.

3. Budgetverdeling: 90% VISTA – 10% bibliotheken

De budgetverdeling wordt: 90% voor het thema 'basisvaardigheden en werk', met VISTA als uitvoeringspartij, en 10% voor het thema 'basisvaardigheden en gezin' met de bibliotheken als uitvoeringspartij. De subsidieregeling hiervoor wordt in samenspraak met de regiogemeenten gemaakt en vastgesteld door gemeente Heerlen (als contactgemeente).

4. Budgetbeheer: komt terug in uitvoeringsplan

Omdat de Specifieke Uitkering (waarschijnlijk) wordt omgezet in een andere financieringsvorm, gaan we in het uitvoeringsplan beschrijven we hoe dit budget van het rijk binnenkomt, hoe de verdeelsleutel is, welke wettelijke taken de contactgemeente hierin heeft, en wat de taken van de regiogemeenten zijn.

5. Kwaliteit

De kwaliteitsafspraken en de overlegstructuur die we hebben afgesproken in het PPS-contract met VISTA college geven voldoende mogelijkheden om de kwaliteit te volgen en hierop bij te sturen. Hiermee gaan we in 2025-2030 door.

6. Monitoring

- a. De rapportages van VISTA college bieden voldoende informatie om budgetten en kwaliteitsafspraken te volgen. We gaan hiermee door in de volgende beleidsperiode.
- b. We blijven meewerken aan de CBS-monitor, hiermee een vergelijking met de rest van Nederland mogelijk is. En omdat we de momentopname van VISTA college en jaarcijfers van CBS aanvullend op elkaar gebruiken.
- c. We gaan in de volgende beleidsperiode door met de monitor Sociale Inclusie en vullen dit aan met een maatschappelijke kosten-baten analyse.
- d. We gaan een monitoringplan maken waaruit blijkt wat we meten, hoe, met welk doel, en aan wie en hoe we dit communiceren. Dit doen we alleen voor zaken die aanvullend zijn op de rapportages van VISTA college, het CBS en de monitor sociale inclusie. Deze aanvullende monitoring werken we uit in het uitvoeringsplan.

7. Infrastructuur en samenwerking

- a. Er is grote tevredenheid in de regio over de infrastructuur basisvaardigheden. Het meeste blijft gelijk, alleen zullen de verbinders basisvaardigheden zich gaan richten op het thema 'werk'. Dit wordt verder uitgewerkt in het uitvoeringsplan.
- b. We blijven werken met taalambassadeurs. Maar we gaan we meer taalambassadeurs werven en scholen, en we vragen de organisaties die taalambassadeurs inzetten om een (fysieke) VVV-cadeaubon van € 25,- per taalambassadeur per keer.
- c. De bondgenootschappen blijven waardevol om elkaar te kennen, te inspireren, en van elkaar te leren. Ieder bondgenootschap zal zelf bepalen of er een verandering nodig is door het nieuwe regioplan basisvaardigheden.

8. Uitvoeringsplan

Bij het vorige regioplan basisvaardigheden hadden we geen uitvoeringsplan. We maken er dit keer wel een, omdat er meer behoefte is aan duidelijke afspraken. De bovenstaande punten (1 tot en met 7) werken we in het uitvoeringsplan verder uit. Er komt aandacht voor: budget, rolverdeling, planning, monitoring, communicatie en kwaliteit. Het uitvoeringsplan is deel 2 van dit regioplan. Dat is bedoeld voor ambtelijk gebruik.